

Examination of Lycian Historical Tracing Road of Fethiye Stage From The Perspective of Recreational Activity and Ecotourism / Likya Yolu Güzergâhı Fethiye Etabının Rekreasyon Olanakları ve Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilmesi

ZEYNEP R. BOZHÜYÜK ARDAHANLIOĞLU - İSMAİL ÇINAR

Muğla Sıtkı Koçman University, Fethiye A.S.M.K. Vocational High School, Fethiye - Turkey

Abstract

Nowadays human wants to spend most of time in natural environment. This talent forced him to find nature based tourism and recreational activities. Relationship with tourism and natural environment produced ecotourism. So ecotourism is responsible travel to natural areas that conserves the environment and improve the well-being of residential communities. It's a kind of sustainable tourism. Lycian historical trip line connecting many historical residences begins from Fethiye district of Teke peninsula and finishes in Antalya-Hisarçandır. It's length is 509 km and accepted as the longest pointed tracing line in Turkey. It is composed of 23 location point during the trip and pass from many historical (Pınara, Sdyma, Xanthos) and naturally (Faralya, Kabak, Kelebekler Valley) important locations. Study method is determined as analysis-synthesis-evaluation based on Lycian tracing road included in Fethiye district. Many important locations at the beginning of the road in Fethiye examined in the study.

Keywords: Natural Tourism, Ecotourism, Recreation, Lycian Historical Tracing Road

Özet

Tarihsel olarak Likya şehirlerini birbirine bağlayan antik yolların birleştirilmesi ile oluşturulmuş olan Likya yolu, Teke yarımadasında Fethiye Ölüdeniz'den başlayıp Antalya-Hisarçandır'a kadar uzanır ve 509 km'lik uzunluğu ile Türkiye'deki işaretlenmiş yürüyüş yollarından en uzun olanıdır. Toplam 23 etaptan oluşan Likya yolu Ölüdeniz, Faralya, Kelebekler Vadisi ve Kabak Koyu gibi eşsiz doğa güzelliği olan yerlerden geçmektedir. Ayrıca Likya yolu güzergâhında Sdyma, Pınara - Letoon - Xanthos gibi önemli antik kentler de yer almaktadır. Bir yürüyüş yolu olmanın yanında güzergâhında yer alan noktalarda bir çok rekreatif faaliyete de olanak sunan Likya yolu, aynı zamanda manzara bütünlüğü, topoğrafya, su, vejetasyon ve yaban hayatı gibi doğal kaynakların kullanımı ile ilgili bütün turizm şekillerini de içeren ve doğa turizmi kapsamında değerlendirilebilecek en önemli güzergâhlardan birisidir. Çalışmada yöntem olarak analiz, sentez ve değerlendirme yöntemi kullanılarak Likya Yolu güzergâhında bulunan 23 etaptan Fethiye sınırları içerisinde kalan etaplar ayrı ayrı ele alınarak, her bir etabın rekreasyon olanakları tespit edilerek ekoturizm kapsamında değerlendirilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Anahtar kelimeler: Doğa turizmi, ekoturizm, Rekreasyon, Likya yürüyüş yolu.

Giriş

Son yıllarda hızlı sanayileşme ve nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkan plansız yapılaşmadan dolayı insanların doğal alanlardan rekreasyonel amaçla yararlanma oranı artış göstermektedir. Bu yoğun rekreasyonel talebin doğal dengeyi bozmadan, kaynaktan sağlanan hizmet ve fonksiyonlar ile çatışmaksızın karşılanması gerekmektedir (Kaptanoğlu, 2010). Rekreasyon, insanın sağlıklı yaşamak ve verimli çalışmak için bozulan bütünlüğüne dilediği aktivitelerle yeniden erişmesi olarak tanımlanmaktadır (Kılıçaslan 2008). Rekreasyonel

etkinlikler çok çeşitli olguyu kapsamakta ve insanlara göre değişiklik göstermektedir. Rekreatif etkinliklerin bir bölümünü de turizm etkinlikleri oluşturmaktadır (Yılmaz 2006).

İnsanlar farklı doğal peyzajlardan esinlenmişler ve doğa turizmini her geçen gün daha fazla tercih eder olmuşlardır. Kentlerin yoğun ve zor yaşam koşulları içinde yaşayan insanlar doğal ve kültürel alanlara yönelik turizm hareketlerini tercih ederek bu olumsuz koşullardan bir süreliğine de olsa uzaklaşmak istemektedirler (Koçan, 2011). Değişen yaşam standartlarına ve çevre bilincinin gelişmesine bağlı olarak turizmde yenilik ve çeşitlilik arayışları artmaktadır. Deniz, kum ve güneşten oluşan klasik turizm anlayışı yerini kültür, tarih, yerel değerler, macera ve eğlence anlayışına bırakmaktadır (Mansuroğlu, 2006). Alternatif turizm türlerinden biri olan ekoturizm, 1990'lı yılların başından itibaren doğal alanlardan yararlanmanın yanı sıra, doğal alanların korunması, gelir üretimi, eğitim, yerel halkın katılımı gibi fonksiyonları ve özellikle ekosistemi koruma amacı ile ön plana çıkmıştır (Altanlar ve arkd., 2007).

Ekoturizm kapsamında değerlendirilen etkinlikler ise büyük çeşitlilik göstermektedir. Başlıca ekoturizm etkinlikleri şu şekilde sıralanabilir; yayla turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji), foto safari, yaban hayatı gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, bisiklet turizmi, balon turizmi, sualtı dalış, tarım ve çiftlik turizmi, av turizmi, botanik turizm, kamp karavan turizmi, mağara turizmi, dağ-doğa yürüyüşü (trekking), dağcılık, akarsu sporları (kano-rafting), yamaç paraşütü ve atlı doğa yürüyüşü gibi etkinliklerdir (Şen, 2010).

Şehir ve insan hayatının her açıdan gittikçe kirlenmekte olduğu bir gerçektir. Günümüz insanları, şehrin boğuculuğu içinde bir hayat sürerek yaşamakta, doğal güdülerden ve hislerden uzaklaşmaktadırlar. Ancak her ne kadar şehir içinde yaşasak da, yine de doğaya olan merak, doğanın dinginliğini ve temizliğini görmek insanın iç yapısında hissedilen bir ferahlamaya neden olur ve bu tekrarlandıkça şehirden ruhen kopmalar ve kendi iç hissiyatına geri dönüşler başlar. İşte Trekking ya da doğa yürüyüşleri insana doğayı ve kendini keşfettiren, tanıtan ve öğreten bir eğiticiidir. Doğa yürüyüşleri bu ihtiyaçları karşılayan en güzel faaliyetlerden biridir. Trekking kendi içerisinde de farklı türlerde olabilir. Trekking çeşitleri aşağıda sıralanmıştır:

Dayhiking : Günübirlilik doğa yürüyüşleri. Genelde orman patikalarında yapılmaktadır.

Hiking : Genelde yaylalarda yapılan, gerektiğinde konaklama da yapılan sırt çantalı orta yürüyüşler.

Backpacking: Konaklamalı, genelde dağcılık maksatlı sırt çantalı uzun yürüyüşlerdir.

Ormanda Trekking: Ormanda yapılan trekkingler çoğunlukla vadi tabanına yakın yerlerde ve patikalarda yapılır. En çok yapılan trekking yeridir.

Çölde Trekking: Çölde trekking sık yapılmamaktadır. Özellikle ülkemizde çöl trekkingi olarak yapılacak bir bölge mevcut değildir.

Dağlık Alanda Trekking: Zaten genelde dağcılığa girmektedir. Kondisyona ve malzemeye dayalı bir spordur.

Açık Alanda (geniş yayla ve ovalarda) Trekking: Yaylalar arası geçişler ve yürüyüşlerdir. Çoğunlukla kamplıdır.

Kanyon veya Dere Yatağında Trekking: Oldukça zorlu, özellikle kanyon geçişlerinde daha fazla teknik bilgi gerektiren, kondisyon ve efor sarf ettiren, malzemeye dayalı bir aktivitedir.

Rotalı Yürüyüşler: Belirli bir güzergâhı ve rotası olan, harita, pusula, GPS gibi navigasyon malzemelerinin kullanıldığı, uzun, konaklamalı, keşif maksadı da taşıyan, ormanlık ve dağlık arazide yapılan yürüyüş tipidir.

Rotasız Keşif / Macera Yürüyüşleri: Özellikle ormanlık ve dağlık alanlarda yapılan, belli bir rotası olmayan, keşfe dayalı, kamp donanımı gerektiren süresi sınırlandırılmamış, yüksek dikkat, efor ve kondisyon isteyen yürüyüşlerdir

Kış (kar) Yürüyüşleri: Kış yürüyüşleri biraz daha fazla efor ve malzeme gerektirir (Anonim, 2013a).

Tarihsel olarak Likya şehirlerini birbirine bağlayan antik yolların birleştirilmesi ile oluşturulmuş olan Likya yolu da eşine az rastlanır güzellikte bir trekking parkurudur. Parkurun her bir etabı kendi içerisinde birçok rekreatif etkinliğe de olanak sunar. Likya yürüyüş yolu, Teke yarımadasında Fethiye Ölüdeniz'den başlayıp Antalya-Hisarçandır'a kadar uzanır ve 509 km'lik uzunluğu ile Türkiye'deki işaretlenmiş yürüyüş yollarından en uzun olanıdır. Bu çalışma ile; ekoturizm faaliyetlerinin bir çoğunun gerçekleştirilebilme imkanının olduğu, Likya Yolu güzergahında bulunan 23 etaptan Fethiye sınırları içerisinde kalan etaplar ayrı ayrı ele alınmış ve her bir etabın rekreasyon olanakları tespit edilerek ekoturizm kapsamında değerlendirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Materyal ve Yöntem

Doğal güzellikleri ve kültürel zenginlikleri ile olduğu kadar tarihi ve turistik önemiyle de dikkat çeken Muğla iline bağlı olan ve Fethiye- Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi içinde yer alan Fethiye ilçesi, kuzeyde Denizli ve Burdur illeri, doğuda Antalya ili, güneyde Eşen Çayının denize döküldüğü Çayağzı, batıda Kapıdağ Yarımadası, ile sınırlanmıştır. Fethiye, Türkiye'nin güneybatısında 36. 17' 33" Kuzey boylamı, 29. 15' 45" doğu boylamları arasında yer alır. Akdeniz bölgesi ile Ege bölgesini ayıran hattın Akdeniz bölgesi içinde kalan tipik bir kıyı kentidir. Çalışmanın materyalini oluşturan ve başlangıç noktası Fethiye sınırları içerisinde yer alan Likya Yolu; 509 km uzunluğu ile Türkiye'nin en uzun yürüyüş parkuru ve 3000 yıllık eski bir ticaret yoludur. Fethiye'den başlayarak Antalya'ya kadar uzanır. 1999 yılında Kate Clow tarafından hizmete açılmıştır. Çalışmanın materyalini Likya yürüyüş yolunun Fethiye etabı içerisinde kalan bölümleri oluşturmaktadır (Şekil 1.). Çalışma kapsamında Fethiye sınırları içerisinde kalan etaplar ayrı ayrı ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Likya yolu güzergâhı Avrupa'daki en uzun 4, dünyanın da en güzel 10 yürüyüş rotasından biri olarak kabul edilmektedir. Deniz ve dağ manzaralarının çoğu yerlerde eşsiz güzellikler sunduğu rota sadece bir yürüyüş yolu değil aynı zamanda ekoturizm ve doğa turizmi kapsamında da değerlendirilebilecek olan bir güzergâhtır. Likya yolu güzergâhının Fethiye sınırları içerisinde kalan yedi etabının rekreatif olanaklarını ve ekoturizm kapsamında değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmanın yöntem basamakları aşağıda açıklanmaktadır.

Çalışmanın ilk aşamasını literatür taraması oluşturmaktadır.

İkinci aşamada Fethiye etabının içerisinde kalan yedi etabın sahip olduğu doğal ve kültürel değerler tanımlanmıştır.

Sonrasında yapılan tespit ve gözlemler ışığında her etapta mevcut ve gerçekleştirilebilecek rekreatif faaliyetler açıklanmış,

Son olarak bu faaliyetlerin ekoturizm kapsamında değerlendirilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma Bulguları

Dünyanın en güzel 10 yürüyüş rotasından biri olarak kabul edilen Likya Yolu, bazı yerlerde deniz kıyısından, bazı yerlerde de 1800 metre yükseklikten devam etmektedir. 3 bin yıllık tarihî bir ticaret yolu olan Likya Yolu, Fethiye'den Antalya'ya kadar uzanmaktadır. 1996 yılında ülkemizdeki değerleri ortaya çıkarmak adına yapılan proje yarışmasında Likya Yolu Projesi birinciliği kazanmış ve bu tarihî yol günümüze kazandırılmıştır. Hem yurt içinden hem de yurt dışından gelen doğa ve yürüyüş severlere inanılmaz güzellikler sunan Likya yolu; ormanların, kumsalların, yaylaların ve tarihin içinden geçen bir yoldur.

Tarihte Likya olarak adlandırılan Teke Yarımadası'ndaki (Antalya ve Fethiye arası) patikaların işaretlendirilmesi ve haritalandırılması ile Likya Yolu Parkurları oluşturulmuştur. Uzunluğu 509 kilometre olan Likya Yolu'nun etapları Çizelge 1.'de görülmektedir (Kiper, vd., 2007).

Şekil 1. Likya yürüyüş yolu güzergâhı

Çizelge 1. Likya yolu yürüyüş etapları

1. Etap: Hisarönü-Faralya (13 km)	13. Etap: Kekova-Demre (26 km),
2. Etap Faralya-Kabak Koyu (7 km).	14. Etap: Demre-Goncatepe (19 km),
3. Etap: Kabak Koyu-Belceğiz (26 km),	15. Etap: Goncatepe-Finike (20 km),
4. Etap: Belceğiz-Letoon (14 km),	16. Etap: Mavikent-Gelidonya Feneri (15 km),
5. Etap: Letoon-İnpınar (13 km),	17. Etap: Gelidonya Feneri-Adrasan (13 km),
6. Etap: İnpınar-Patara (16 km),	18. Etap: Adrasan –Olympos/ Çıralı (16-20 km),
7. Etap: Patara-Bezirgan (26 km),	19. Etap: Olimpos-Phaselis (25 km),
8. Etap: Bezirgan-Gökçeören (19 km),	20. Etap: Phaselis-Gedelme (17 km),
9. Etap: Gökçeören-Susuz (14 km),	21. Etap: Gedelme- Tahtalı Zirvesi (21 km),
10. Etap Susuz-Kaş (20 km),	22. Etap: Gedelme-Göynük Yaylası (31 km),
11. Etap: Kaş-Aperlal (23 km),	23. Etap: Göynük- Hisarçandır (19 km)’dan
12. Etap: Aperlal-Kekova (13 Km),	

Likya Yolu’nun Fethiye sınırları içerisinde kalan etapları ilk yedi etaptır. Bu etapların her birisi birçok doğal ve kültürel özelliğe sahiptir. Yürüyüş rotasının bir bölümü olmanın yanı sıra her bir etap kendi içerisinde birçok rekreatif etkinliğe de olanak sunmaktadır. Bu etaplarda yer alan bölümler aşağıda açıklanmıştır.

1. Hisarönü-Faralya Etapı: Hisarönü, Kozagaç köyü, Kirme köyü, Faralya köyü güzergâhlarından oluşur. Bu etapta en önemli noktalar Hisarönü ve Faralya’dır (Şekil 2.). Son 30 yıldır hızlı bir şekilde geleneksel deniz-kum-güneş üçlüsünden oluşan turizm bu etapta halen devam etmektedir. Her ne kadar kanunlarla belirlenmiş koruma kurallarına uyuluyormuş gibi görünse de görsel ve estetik peyzaj açısından hiç bir şekilde sürdürülebilirlik kavramı dikkate

alınmamaktadır. Yapılaşma 1990'lı yıllarda merkezde toplanmışken son 10 yıl içerisinde yerel yönetimin yeni alanları yapılaşmaya açmasıyla Babadağ eteklerine doğru kaymaktadır. Bu etapta yapılan rekreatif faaliyetler; yüzme, tekne turları, sportif olta balıkçılığı, fotoğrafçılık ve doğa yürüyüşü olarak sıralanabilir. Hisarönü'nde turizm sezonunda yerli ve yabancı turistlerin konakladıkları apart, restoran ve moteller vardır. Yapılaşmanın son yıllarda iyice arttığı Hisarönü Ölüdeniz'e olan yakınlığından dolayı turizm sezonunda oldukça kalabalık olmaktadır. Faralya köyü ise, daha yeni keşfedilmeye başlayan el değmemiş doğası ile eko köy olarak değerlendirilebilecek bir noktadır. Bu güzergâhta yer alan Faralya köyü ekoturizm kapsamında değerlendirilmelidir.

Şekil 2. Hisarönü-Faralya Etabı

2.Faralya-Kabak Koyu Etabındaki Bölümler: Babadağ, Kelebekler Vadisi, Kabak koyu, Karaağaç köyü, Alınca köyü, güzergâhlarından oluşmaktadır (Şekil 3.). Bu etapta yapılan rekreatif faaliyetleri; yamaç paraşütü ve diğer hava sporları, yüzme, fotoğrafçılık, dağ tırmanışı, doğa yürüyüşü, kelebek gözlemciliği, botanik turizmi olarak sıralayabiliriz. Bu güzergâhlardan Babadağ, yamaç paraşütünün en güzel yapıldığı yer olarak bilinmektedir. Önemli Bitki Alanları'ndan bir tanesi olma özelliğinden dolayı Babadağ'da ekoturizm kapsamında fotoğrafçılık ve botanik turizmi faaliyetleri yaygınlaştırılmalıdır. Kelebekler Vadisi; sahip olduğu biyoçeşitlilikten dolayı sit olarak koruma altında olup, turizm sezonunda günübirlik teknelerle turlar düzenlenmekte ve Vadi'de kontrolsüz bir kullanım söz konusu olmaktadır. Kelebekler Vadisi, klasik turizm anlayışının aksine ekoturizm kapsamında değerlendirilerek, korumacı bir yaklaşım getirilmelidir. Kelebek gözlemciliği, botanik turizmi, fotoğrafçılık, dağ tırmanışı, keşif yürüyüşü, kamçılık gibi faaliyetler ekoturizm kapsamında gerçekleştirilmeli alanda mutlak koruma ve denetim sağlanmalıdır.

El değmemiş doğası ile müthiş manzaralar sunan Kabak koyu, I. Derece Doğal sit kapsamında koruma altında bulunmaktadır. Koyda yaklaşık olarak 30 adet ahşap bungalov bulunmaktadır. Bunlar bir turizm şirketi tarafından otel olarak kullanılmakta ve deniz kıyısında geniş bir yüzme havuzu bulunmaktadır. 1990 yılında Turizm Teşvik kanunun kapsamında bu koyda bir tatil köyü inşaatına başlanılmış medyanın ve yerel halkın baskısı karşısında bu faaliyet

durdurulmuştur. Kabak koyu yapılaşmaya mutlak surette açılmaması gereken noktalardan biridir. Kabak koyunun diğer koylara nazaran daha temiz oluşu koyu daha cazip kılmaktadır. Klasik turizm anlayışı Kabak koyunda devam etmektedir. Koy, ekoturizm kapsamında değerlendirilerek, daha korumacı bir yaklaşım getirilmelidir. Ayrıca yol güzergâhında bulunan Karaağaç ve Alınca köyleri de kırsal turizm kapsamında değerlendirilerek kalkındırılmalıdır.

Babadağ: Önemli Bitki Alanlarından bir tanesi olan Babadağ olağanüstü konumu ve daha ılıman bir iklimin hakim olduğu denize yakınlığı nedeniyle, nadir ve dağa özgü (endemik) çok sayıda bitkiye ev sahipliği yapar. Florasında Türkiye, Avrupa ve dünya çapında nadir ve tehlike altında olarak tanımlanmış 50 civarında bitki bulunmaktadır.	
Kelebekler Vadisi: Muğla ili Fethiye ilçesinin 12 km. güneyindeki Ölüdeniz-Belcekız Körfezi'nin doğu kıyılarındaki koylarından biri olan Faralya Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Vadi ismini, barındırdığı 80'den fazla kelebek türü ve özellikle 'kaplan kelebeği'nden almıştır. 8 Şubat 1995 tarihinde 1. derecede doğal sit ilan edilerek her türlü yapılaşmaya kapatılmıştır. Vadi'nin içerisinde 50'den fazla familyaya ait 150'ye yakın bitki türü bulunmaktadır.	
Kabak Koyu: Baba Dağı'nın güneyinde Fethiye'ye 12 km. Kelebekler Vadisi'ne 4 km mesafededir. Kabak Koyu'nun birçok kaya tipi, akarsu ve deniz ile çevrelenmiş konumu buraya özgü bir biyoçeşitlilik kazandırmıştır. Yaklaşık 300 metrelik bir yükseltide ortaya çıkan Kabak Koyu'ndaki pınarların oluşturduğu şelaleler daha alt seviyelerdeki kaya basamakları üzerindeki bitki türlerinin yetişmesi için uygun bir ortam oluşturmaktadır.	

Şekil 3. Faralya-Kabak Koyu Etabı

3.Kabak Koyu-Belceğiz Etabındaki Bölümler: Belcekız, Ölüdeniz,-Kıdrak Tabiat Parkı güzergâhlarından oluşur (Şekil 4.). Likya yürüyüş yolu güzergâhının bu etabında da kalsik turizm anlayışı vardır. Belceğiz, koruma statüsü ile korunuyor olmasına rağmen yapılaşma rantının baskısından kurtulamamıştır. İki dağın arasına sıkışmış bir ova görünümünde olan Belceğiz tamamen yerleşime açılmış ve yapılaşmış durumdadır. Ölüdeniz-Kıdrak Tabiat Parkı turizm sezonunda yoğun bir ziyaretçi akınına uğramaktadır. Bu alandaki yasal koruma statüleri kağıt üzerinde kalmaktadır. Tabiat Parkı'nın kumburnu kısmı son yıllarda artan kirlilik ile karşı karşıyadır. Bu etapta yapılan rekreatif faaliyetlerin çoğu suya dayalı faaliyetler olup, bunları

yüzme, tekne turları, su altı dalış olarak sıralayabiliriz. Bu etaptaki kumburnu kısmı ekoturizm kapsamına değerlendirilerek daha etkin koruma sağlanmalıdır.

Belcekız: Kuzeybatısında Kumburnu ve Ölüdeniz yer alan Belcekız çok az eğimli düz bir ova üzerine kurulmuştur ve etrafı dik dağlarla çevrilidir. Kıyı şeridinin Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'na tanzim edilmesiyle otel, motel ve pansiyon hizmetleri veren turistik amaçlı bir merkez durumuna gelmiştir.	
Kıdrak Tabiat Parkı: Fethiye ilçe merkezine uzaklığı 16 km olan Tabiat parkı, 1978 yılında günü birlik Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tesis edilmiş olup 29/12/1983 gün ve MP.1/5-311 sayılı Bakanlık Oluru ile Kıdrak Orman İçi Dinlenme Yeri ile birlikte 950 Ha.'lık alan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. 13/11/1982 gün A-4020 sayılı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunca 1.derece doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir. Aynı zamanda Özel Çevre Koruma Bölgesi içindedir.	

Şekil 4. Kabak Koyu-Belçeğiz Etabı

4.Belçeğiz-Letoon Etabındaki Bölümler: Bu etabı oluşturan doğal ve kültürel değerler; Pınara, Letoon antik kenti, Yediburunlar, Sdyrna antik kentidir (Şekil 5.). Bu etapta yapılan tekreatif faaliyetler, doğa yürüyüşü, yüzme, dağcılık, bisiklet sürüşü ve fotoğrafçılık olarak sayılabilir. Doğayla tarihin kucaklaştığı bu etap, birçok antik kentten geçmektedir ve zorluk derecesi biraz daha fazladır. Bölgede birçok antik şehir ve kalıntı bulunmaktadır. Klasik turizm anlayışının daha baskın olduğu bölgede ve özellikle bu etapta bir ulusa ait değerlerin gezilerek öğrenildiği kültür turizmi ekoturizm kapsamında değerlendirilerek, bölge turizmi daha etkin hale gelebilir. Bunun için konusunda deneyimli rehberlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgenin detaylı bir envanteri çıkarılarak kültür turizmi kapsamında değerlendirilmelidir.

Fethiye-Kaş karayolu iç kesimlerden geçtiği için Ölüdeniz ile Patara arasında kalan Yediburunlar, dantel gibi kıvrımlarla denizin içine uzanan burunlar ve antik kentlerle dolu bir coğrafyadır. Eski zamanlarda Hiera Akra (Kutsal Burun) adıyla anılan Yediburunlar, güneye doğru sırasıyla Yediburunbaşı, Kötü, Sancak, İnkaklık, Yassı, Kılıç ve Zeytin burunlarından oluşmaktadır. Yediburunlar'ın en güzel kumsalı, ismini incir ağaçlarından alan Balartlı kumsalıdır. Sandak Dağı'nın gölgesindeki Zeytin Burnu'yla son bulan Yediburunlar, 18 kilometrelik Patara Plajı'ndan Özlen Çayı'yla ayrılmaktadır (Anonim, 2013c). Yediburunlar köyü de kırsal turizm kapsamına alınmalı ve ekoturizm kapsamında değerlendirilmelidir.

5.Letoon-İnpınar Etabındaki Bölümler: Bu etapta Xanthos antik kenti bulunmaktadır (Şekil 6.). Xanthos antik yerleşiminin en önemli özelliği antik çağda bu bölgenin başkenti oluşudur. Bu antik kent de ekoturizm kapsamında kültür turizmi kapsamında değerlendirilmeli daha etkin tanıtımı ve kullanımı sağlanmalıdır.

Pınara: Fethiye - Kaş karayolu üzerinde Eşen'den 6 km sonra Minare Köyü yakınındaki yerdir. Pınara harabeleri de bu köyün gerisinde bulunmaktadır. Pınara, <u>Lykia</u> dilinde yuvarlak manasına gelmektedir. Şehrin akropolü, üzerinde mezarların yer aldığı yuvarlak bir kayadadır. Akropolün etrafı bir surla çevrili olup buranın Bizans Devri'ne kadar kullanıldığı doğu kısmındaki Bizans yapılarından anlaşılmaktadır.	
Letoon Antik Kenti: Fethiye-Kaş kara yolu üzerindedir. Letoon Örenyeri'nde 30 yıldır yapılmakta olan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan buluntulara göre, ilk yerleşim M.Ö. 7. yüzyıla kadar gider. Buradaki kalıntılar ve ortaya çıkartılan kitabeler, Letoon'un <u>Likya Birliği</u> döneminde politik ve dini merkez olduğunu göstermektedir. Letoon Örenyeri içerisinde ayrıca, bir <u>ştao ile</u> Helenistik döneme ait görkemli bir tiyatro da bulunmaktadır.	
Sidyma Antik Kenti: Kaş - Fethiye yolundan sapılarak 7 km kadar gidildiğinde, antik Sidyma kenti, şimdiki Dodurga köyünün bulunduğu yerde yer almaktadır. Sidyma kentinin ne zaman kurulduğu hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir. Kentin Roma ve Bizans devirlerinde gelişme gösterdiği kalıntılardan anlaşılmaktadır. Sidyma kenti akropolünde birkaç sarnıç ve bina kalıntısı, mermerden yazıtlı bir mezar, bir tapınak, hamam ve birkaç basamağı görülebilen bir tiyatro vardır.	

Şekil 5. Belceğiz-Letoon Etabı

Xanthos şehri: Antik Çağda <u>Likya</u>'ya başkentlik yapmıştır. Kentte ele geçen en eski kalıntılar MÖ 8. yüzyıla kadar gitmektedir. Pek çok tarihi olaylara ve savaşlara sahne olan kentten günümüze ulaşan kalıntılar arasında kaya mezarları, lahit mezarları ve <u>Likya</u> kültürüne özgü dikme mezar anıtları vardır.	
---	--

Şekil 6. Letoon-İnpınar Etabı

6.İnpınar-Patara Etabı: Bu etapta bulunan İnpınar köyü ve Çayköy, ekoturizm kapsamında kültür turizmi ve kırsal turizm kapsamında değerlendirilmelidir (Şekil 7.). Bu etapta Çayköy içinden yukarı doğru giden su kanalının yanından ilerlenmektedir. Son derece güzel doğal manzaralar sunan güzergâh kırsal turizm kapsamında kalkındırılmalıdır.

İnpınar: Xanthos antik şehrine yaklaşık 10 kilometre uzaklıkta olan İnpınar, Likyalıların yapmış oldukları su yolu dediğimiz su kanalları vasıtasıyla şehre su sağlayan bir merkezdir. Günümüzde de bu bölgedeki su akışı devam etmektedir. İnpınar aynı zamanda yakın civardaki köylerin su ihtiyacını karşılamaktadır (Anonim, 2013).

Şekil 7. İnpınar-Patara Etabı

7. Patara-Bezirgan Etabındaki Bölümler: Bu etaptaki en önemli nokta Patara'dır (Şekil 8.). Özel Çevre Koruma Statüsü ile korunmakta olan bölgede özellikle Patara kumsalı turizm sezonunda birçok ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir. "Caretta caretta" deniz kaplumbağalarının doğal yumurtlama alanı olan kumsalda son derece önemli bir konumda yer almaktadır. Bu açıdan bölgede denetimler artırılmalıdır. Şehrin Hititler'e kadar uzanan bir geçmişi vardır. Dünya karayollarının en eski ve en kapsamlı yol levhası buradadır. Patara sahip olduğu birçok doğal ve kültürel değeriyle önemli bir turizm merkezidir. Ancak bu bölgede klasik turizm anlayışından çok korumacı turizm anlayışına ihtiyaç vardır. Gemicik Adası, Tavas Tepesi ve antik kalıntılar ise ekoturizm kapsamında değerlendirilmelidir. Buna ek olarak bölgede daha çok ekoturizm faaliyetleri yaygınlaştırılmalıdır. Bunlar kültür turizmi, fotoğrafçılık, kuş gözlemciliği, safari turları, bisiklet turizmi olarak sıralanabilir.

Patara: Patara Antik Dönemde Likya'nın Başkentidir. Korunması gerekli doğal ve kültürel değerlerin yoğunlaştığı ÖÇKB içinde (193 km²) yer almaktadır. Antik Kentin Nekropol Alanı ise, Gelemiş Köyü içinde yer almaktadır. Bölgede korunması gerekli en önemli kültürel değerler **Pyndai ve, Xanthos Antik Yerleşimleri, Gemicik Adası, Tavas Tepesi'dir.** Doğal değerleri; Akdeniz'de Caretta Caretta türü kaplumbağaların yumurtlama yeri olan **"Patara Kumsalı"** ve bu kesimde alüvyonel birikintiyi sağlayan ve Kumul'un ortasından Akdeniz'e dökülen **"Eşen Çayı"** oluşturmaktadır. (Tunçer, 2000).

Şekil 8. Patara-Bezirgan Etabı

Tartışma ve Sonuç

Ekolojik yaklaşımla gerçekleştirilen sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin ülkelerin kalkınmaları ve ekonomik gelişmelerinde önemi büyüktür. Sürdürülebilir ekoturizm yaklaşımı ancak çevrenin ekolojik özelliklerine uygun turizm gelişme ve yönetim planları ile gerçekleştirilebilir. Turizm ve rekreasyon faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek için öncelikle iyi bir planlama ile ekoturizm stratejilerinin oluşturulması gerekmektedir (Koçan, 2011). İyi

planlanabilirse ekoturizm; doğayı koruyan bir unsur olarak kullanılabilir ve iyi korunan bir bölge için turizm, uzun süreli gelir kaynağı yaratacak bir araç olarak değerlendirilebilir. Sağlanan gelirlerin kırsal kalkınmaya katkı yapması korumanın da temeli durumundadır. Ancak bunun için her türlü bölgesel planlar, yerel halkı ve kültürü dışlamayacak tam tersi içine alacak şekilde hazırlanmalı, turizme ait planlar ve uygulamalar ise, yerel halkın geleneğini, gelirlerini ve geleceğini yok etmeyecek şekilde uygulanmalıdır (Kurdoğlu, 2010). Önce ulusal sonra uluslar arası platformda ciddi önem teşkil edebilecek olan Likya Yolu ve çevresi, sürdürülebilirlik temel alınarak, doğru ve denetimli bir planlama yapıldığı takdirde ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel gelişmeler sağlanabilir (Baştemur, 2009).

Çevresel duyarlılığın daha ön planda olduğu ekoturizm anlayışı da eğer hassas bir planlama dahilinde olmazsa birçok çevresel sorunun ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Son yıllarda Fethiye’de klasik turizmden kaynaklanan birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı önemli bir turistik potansiyel taşıyan Fethiye’de daha korumacı turizm anlayışları yaygınlaştırılmalıdır. Yılda iki-üç bine yaklaşan ziyaretçi sayısı ile popülaritesi daha da fazla artan Likya yolu yürüyüş parkuru sadece bir yürüyüş yolu olmanın yanı sıra ekoturizm kapsamında başta doğa turizmi olarak değerlendirilebilecek çok önemli bir potansiyeldir. Fethiye doğal ve kültürel değerleri ile sürdürülebilir ilkeler dahilinde alternatif turizm ve rekreasyon faaliyetlerine uygundur. Ekoturizm anlayışının yaygınlaştırılması ile kaynak kullanımının daha verimli hale gelmesi ve yöre insanının kalkınmasına katkı sağlanması beklenen hedefler arasında olacaktır. Bu açıdan Likya yürüyüş yolu Fethiye etabının ekoturizm kapsamında değerlendirilerek daha etkin ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması için aşağıda sıralanan önerilerde bulunulabilir.

Yapılacak bütün ekoturizm faaliyetleri, bu konuda eğitimli, uzmanlaşmış çevreye duyarlı doğa rehberleri ile beraber yürütülmelidir.

Likya yolu yürüyüş parkurundaki yönlendirme levhalarındaki yetersizlik giderilmelidir.

Yürüyüş yolu parkurunda geçiş noktalarında haritalandırmalar yapılmalıdır.

Yürüyüş yolu güzergâhında bulunan köyler kırsal turizme kazandırılmalıdır.

Yerli veya yabancı turistler ekoturizm konusunda bilinçlendirilmeli, gerekirse ön bir eğitime tabi tutulmalıdır.

Kültür turizmi daha cazip hale getirilerek yürüyüş yolu güzergâhında bulunan antik kentlerin tanıtımları daha yaygın şekilde yapılmalıdır.

Ekoturistlere yönelik bir çevre eğitimi verilmelidir.

Koruma bilinci oluşturulmalıdır.

Rehbersiz turlar kontrol altında tutulmalıdır.

Likya yürüyüş yolu Fethiye etabının uygun bir envanteri oluşturulmalıdır.

Yürüyüş yolu güzergâhı belirli periyotlarda denetlenerek kontrolsüz kullanımlar ve çevresel kirlilikler önlenmelidir.

Yürüyüş yolu güzergâhında düzenli aralıklarla çevreye duyarlı konaklama işletmeleri kurulmalıdır.

Bölgenin gelişimi için gerekli olan ön koşulların ve amaçların fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları ile beraber açık bir şekilde ortaya konması gerekmektedir.

Ekoturizm sayesinde elde edilen gelirin şahsi kişilere değil bölgeye bir kaynak oluşturması sağlanmalıdır.

Turizm faaliyetlerinde korumacı bir yaklaşım olarak karşımıza çıkan ekoturizm kavramı yalnız başına doğal ve kültürel kaynakları koruma yeterli değildir. Yanlış uygulamaların doğru sonuçlar getirmesi beklenemez. Kalkınma sağlanırken sürdürülebilirlik sağlanmazsa kaynakların sorumsuzca kullanımı ve israf edilmesi problemi ortaya çıkacaktır. Likya yolu yürüyüş yolunun Fethiye etabı ekoturizm temelli doğa turizmi için değerlendirilecek çok güzel bir güzergâh olup bu yolun daha cazip hale getirilmesi daha etkin ve korumacı bir tanıtım ile sağlanabilecektir.

Kaynaklar

- Altanlar, A., Kesim, A., G., 2007. Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi. Ormancılık Dergisi.
- Anonim, 2006. Fethiye'den Antalya'ya Likya Yolu. Garanti Bankası, Okyanus Yayın, Ankara. 137 s.
- Anonim, 2012. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Ekoturizm Sektör Raporu.
- Anonim, 2013. <http://www.beskazagazetesi.com/yazdir.asp?ID=265>.
- Anonim, 2013a. www.atalars.com/pdf/gezi/yuruyus-giris.docx.
- Anonim, 2013b. <http://fafacosar.blogspot.com/2011/04/likya-yolu.html>.
- Anonim, 2013c. <http://www.anadolutayfasi.net/tatil-sepeti/59893-fethiye-mugla-yedigiburunlar.html>
- Baştemur, T.,C., 2009. Likya Yolu ve Çevresinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Araştırılması. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kaptanoğlu, A.Ç., 2010. Korunan Alanlardaki Rekreasyonel Talep Özelliklerinin Saptanmasında Ziyaretçi Gözlem Yöntemlerinin Kullanımı. Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University 2010, 60 (2): 69-76
- Kılıçaslan, Ç. 2008. Ortaca Kenti Rekreasyon Alanlarının Mevcut Durumu Ve Muğla Üniversitesi Ortaca Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Rekreasyon Alanlarına Yönelik Beklentileri. Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi.4(1-2): 3-16.
- Kiper, T., Arslan, M., 2007. Anadolu'da Doğa Turizmi Kapsamında Doğa Yürüyüşü Güzergahlarının Belirlemede Örnek Bir Çalışma. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4 (2), 165.
- Koçan, N., 2011. Murat Dağı'nın Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 1(3): 69-75.
- Kurdoğlu, O., 2010. Ekoturizm: Söylenmesi Kolay Yapılması Zor.
- Mansuroğlu, S., 2006. Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 19(1): 35-46.
- Sarı, H., 2007. Likya Yolu Yürüyüşü: Muğla Ölüdeniz-Antalya Üçağız (Kekova).
- Şen, D., S., 2010. Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Tunçer, M., 2000. Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması.
- Yılmaz, R. 2006. Saroz Körfezi'nin Turizm ve Rekreasyonel Kullanım Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. Seri:A (1):124-135.